

Žiga Smolič
**SPREGLEDANI
UPOR BOŽJIH
PARTIZANOV:
HUTIJI IN
DRŽAVLJANSKA
VOJNA V JEMNU**

133-157

ZIGA.SMOLICI@GMAIL.COM

DOBRAVICA 1A

8310 ŠENTJERNEJ

::POVZETEK

ČLANEK VZPOSTAVLJA KRONOLOŠKI VPOGLED V razvoj uporniškega gibanja Ansar Alah (Božji partizani), bolje poznanega po imenu Hutiji. Skozi predstavitev gibanja vzpostavlja spregledano perspektivo na aktualno vojno v Jemnu in tako izziva ustaljene diskurzivne predpostavke, ki pogojujejo prevladujoče globalne interpretacije tamkajšnjega dogajanja. Obratno od ustaljene prakse, ki izhodiščno točko raziskovanja postavlja v sfero geopolitike – kot hladno vojno Savdske Arabije in Irana – je prvotni namen članka, da izhaja iz regionalne oziroma notranje politične ravni in da interpretaciji dogajanja v Jemnu dopušča lastno zgodovinskost. Poleg tega si članek prizadeva preseči prevladujočo demonizirano podobo o uporniškemu gibanju Hutijev, ki v medijskemu poročanju največjih globalnih in tudi slovenskih medijev preprosto ni dobilo priložnosti, da vsaj poskusi legitimizirati svoj upor.

Ključne besede: Hutiji, jemenska državljanska vojna, Ali Abdullah Saleh, vojna v Sadi, Savdska Arabija, Iran

ABSTRACT

*OVERLOOKED REBELLION OF PARTISANS OF GOD:
HOUTHIS AND CIVIL WAR IN YEMEN*

The aim of this article is to present a chronological insight into the rebel movement Ansar Allah (Partisans of God), better known by the name of Houthis. By presenting the movement, the article will also try to establish an overlooked perspective on the ongoing war in Yemen, and as such will challenge the general discursive presumptions, which determine the global interpretations of the occurring situation there. Opposite to common practices, by which the starting point of any research is set in the sphere of geopolitics - as a cold war between Saudi Arabia and Iran – the primary aim of this article is to stem from a regional or internal political level, and to allow Yemen its own historicity. The article also strives to surpass the prevailing demonizing image of the rebel movement, which, due to the illegitimate reports by the major global and Slovenian medias, have not been given the chance to justify their cause.

Key words: Houthis, Yemen civil war, Ali Abdullah Saleh, Sada wars, Saudi Arabia, Iran

Trenutno mineva že več kot pet let od začetka vojne v Jemnu. Tamkajšnje razmere so že dolgo, tako s strani Združenih narodov kot prenekaterih globalnih humanitarnih organizacij, označene za največjo humanitarno krizo na planetu. Ne glede na to, da se humanitarna kriza v trenutni razsežnosti vleče že več let, glavna medijskega poročanja in akademskih analiz ni uspela preseči golega seštevanja žrtev in reproduciranja vedno istih razlag o vzvodih tamkajšnjega konflikta. To prav tako velja tudi na področju razumevanja osrednjih družbeno-političnih akterjev, ki poganjajo vojno stanje v državi. Splošna situacija v Jemnu tako po preteklih letih našemu širšemu – recimo zahodnemu – svetu še vedno ostaja uganka. Obravnave tamkajšnjih razmer v našem prostoru se, kot rečeno, kažejo kot izredno površinske in v prenekaterih primerih celo zmotne.

V prvi točki je to pogojeno z shizofrenim razumevanjem prepleta geopolitike in striktno lokalnih družbeno-političnih razmer. V tem kontekstu so bili dogodki v Jemnu še pred začetkom vojne tolmačeni v luči geopolitičnega rivalstva med Iranom in Savdsko Arabijo. Ta perspektiva tako nenehno zakriva vpogled na notranja družbena trenja v Jemnu, preteklo politično opozicijo in njene osrednje cilje. Prav tako pa megli poznavanje političnih frakcij, vloge vpliva plemenskih šejkov ter težave centralizacije države in korupcije tekom triintridesetletne vladavine Alija Abdulaha Saleha. Tekom tega dolgega obdobja so veliko vlogo pri notranji destabilizaciji odigrala tudi več desetletna poseganja Savdske Arabije v notranja versko-etnična ravnovesja v državi. Strnjeno bi lahko zapisali, da prevladujoča geopolitična interpretacija rivalstva med Iranom in Savdsko Arabijo pri ustvarjanju vpogleda v dogajanje v Jemnu zamegljuje zgodovinsko perspektivo notranjega razvoja dogodkov v državi. Ob boku s tem pa istočasno potencira versko pogojeni element konflikta. Spopad med šiizmom in sunizmom je v črno-belem principu razumevanja dogajanja na abstraktnem in močno oddaljenem Bližnjem vzhodu zelo priročna razlaga, a kot bomo prikazali, tovrstne delitve v Jemnu še nedavno niso bile oprijemljive. Versko pogojena perspektiva nas privede še do enega izmed ključnih momentov interpretacij jemenske vojne. Osrednja uporniška skupina, ki je leta 2015 začasno tudi formalno prevzela oblast v državi, govorimo o Hutijih, je s strani glavnine medijskih poročanj obravnavana kot radikalno šiitsko gibanje. Pri nenehnih predpostavkah islamističnega fanatizma je bil temu uporniškemu gibanju odvzet vsakršni poskus legitimizacije njenega upora, zaradi česar ostaja spregledan celotni socialni in politični program Hutijev. Njihovo delovanje pa se predvsem po letu 2015 skoraj v celoti tolmači v obliki marionetne sile Irana na jemenskih tleh.

Prispevek bo na naslednjih straneh v okviru zgoraj predstavljenih pomanjkljivosti diskurza, ki pogouje obravnavo in predstavitev aktualnih razmer v Jemnu, kot osrednji fokus vzel uporniško gibanje Hutijev. Nastanek uporniškega gibanja je neposredno vpet v nedavno zgodovino Jemna. Tako bomo skozi prizmo pogojev nastanka in razvoja gibanja prešli osrednje dogodke, ki so botrovali razvoju aktualnih razmer v državi. Hutiji oziroma Ansar Alah (v direktnem prevodu Božji partizani) so zajditsko družbeno, politično in vojaško gibanje, ki se je v okviru šiitskega vzpo-

na v Jemnu kot opozicija vladi Alija Abdulaha Saleha začelo razvijati tekom devetdesetih let prejšnjega stoletja. Pred obravnavo začetnih faz organiziranja gibanja pa bomo kratko preleteli nekaj osrednjih lastnosti zajdistične ločine v šiizmu in osrednje dogodke, ki so neposredno vplivali na prve poskuse politične organizacije jemenske zajdistične skupnosti v drugi polovici dvajsetega stoletja.

::ZAJDISTIČNI IMAMAT IN REPUBLIKANSKA REVOLUCIJA V SEVERNEM JEMNU

Zajdizem predstavlja prvo ločino znotraj šiitske skupnosti. Tako kot ostale prvotne delitve v islamu se tudi zajdizem osnuje na osnovi političnega vprašanja oziroma vprašanja legitimnega nasledstva verskega vodstva. Z vidika imamata je osrednja razlika med ostalimi šiiti in zajditi v tem, da le-te legitimno avtoriteto pripisujejo vsem potomcem po Fatimi oziroma *sajidom* (*sada* – *kot družbeni razred*), medtem ko dvanajstniki in ismailiti imamat omejujejo na potomce Mohamedovega vnuka Al Huseina. Pomemben element v zajditski politični teoriji pa predstavlja oborožen upor proti tiranu, kar se v zajditski verski tradiciji razume kot versko dolžnost, ki logično izhaja iz verovanja v božjo pravičnost. (Haider, 2010: 436–439)

Gledano globalno največji del zajditske populacije prebiva v severnih predelih Jemna. Tamkajšnja regija Sada, v kateri se tudi formira gibanje Hutijev, pa predstavlja zgodovinsko duhovno središče zajdizma. Ob tem spomnimo, da je bil Jemen vse do začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja razdeljen na Severni in Južni Jemen. Medtem ko je podobo Južnega Jemna dolgo krojila kolonialna preteklost in pozneje oblikovana socialistična oblast, je politična ureditev v Severnem Jemnu vse do revolucije leta 1962 delovala v obliki zajdističnega imamata. Poenostavljeno opisano to predpostavlja, da je bila oblast v prvi vrsti v rokah zajditske skupnosti oziroma *sade*, kateri so bili neposredno podrejeni plemenski šejki. Revolucija v šestdesetih letih je močno dvignila položaj šejkov. Tako se začne hitra rast politične moči šejkov tako na lokalni ravni (v nekaterih primerih v skoraj popolni avtonomiji) kot na nivoju nacionalne politike. (Brandt, 2018: 24)

Novo republikansko vodstvo, ki se je po končani državljanski vojni na oblast povzpelo v šestdesetih letih, je bilo družbeno heterogeno, sestavljeno iz vojaških oficirjev, političnih aktivistov, šejkov, arabskih nacionalistov, članov Muslimanske bratovščine, itd. (Prav tam: 51–55) Z vidika poti prispevka pa najbolj relevantna sprememba, do katere je privedla nova republika, zadeva že izpostavljeno večanje moči lokalnih šejkov. Slednji so vrhunec moči dosegli predvsem v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja. Ob padcu zajdističnega imamata so v last pridobili velike posesti, Savdsko kraljestvo, Egipt in Velika Britanija pa so jim odobraval velike finančne donacije, posojila in jih med drugim priskrbovali tudi z orožjem. (Phillips, 2008: 92) Novozrasla republika je tako postopno zapadala v vse večjo atomizacijo moči, kar je med letoma 1974 in 1977 poskusil ukrotiti takratni jemenski predsednik Ibrahim Al Hamdi, a je bil leta 1977 nad njim izveden atentat. Glede tega se je uve-

ljavilo nedokazano prepričanje, da je atentat organizirala Saudska Arabija s pomočjo vplivnega jemenskega šejka Abdulaha Al Ahmarja. (Davidson, 2016: 18–19) Prelomnico glede centralizacije politične moči v državi predstavlja leto 1978, ko je na oblast prišel Ali Abdulah Saleh in na oblasti ostal vse do leta 2011. Poenostavljeno rečeno je osnovna Salehova strategija skozi njegovo celotno vladavino temeljila na privilegiranju nekaterih plemen oziroma določenih šejkov. S selektivnim privilegiranjem šejkov in konstantnimi menjavami zavezništev je Saleh okreplil centralno oblast, istočasno pa v veliki meri ohranjal kompromis avtonomije posameznih šejkov. Vsekakor je potrebno poudariti, da so številni šejki vseeno obdržali močan vpliv na nacionalno politiko. Obliko politike, ki se je v Jemnu postopno zgradila predvsem po Salehovemu prevzemu oblasti, morda strnjeno najbolj nazorno opiše Phillips (2008: 92), ki zapiše, da je Jemen posledično prevzel tako imenovani neoplemenski sistem. S tem ima v mislih, da je bil politični sistem države v svojem jedru zgrajen na osebnih in sorodstvenih razmerjih, medtem ko se je istočasno identificiral prav s prekinitvijo in reinterpretacijo tradicionalnih plemenskih mehanizmov.

::POLITIČNO ORGANIZIRANJE ZAJDITSKE SKUPNOSTI

Kot že izpostavljeno, je s Salehovim nastopom na oblasti sledila nagla centralizacija države. Zajditi tako niso bili edina marginalizirana družbena skupina v državi. Na področju zagotavljanja osnovne infrastrukture in ostalih oblik državno vodene gospodarstva in družbenega razvoja so izostale številne regije in področja države. Pri tem je bil poleg skrajnega severa močno zapostavljen tudi jug države. A prvi vzvodi zajditskega organiziranja po padcu imamata ne izhajajo neposredno iz tovrstnih težav. Razlogi za prvo organiziranje zajditov na severnih predelih države so namreč izhajali izključno iz versko pogojenih okoliščin.

Predvsem od osemdesetih let prejšnjega stoletja dalje je bila zajditska miselna šola (*madhab*) v Jemnu vse bolj marginalizirana. Savdska Arabija je začela v severnih predelih Jemna, ki predstavljajo epi-center zajdizma, sistematično podpirati vahabistično vejo sunizma. (Brant, 2018: 99) Pri tem moramo opozoriti na dolgotrajno sobivanje šiitske zajditske populacije s tamkajšnjim šafi-sunitskim prebivalstvom. Večinski del sunitske populacije v Jemnu namreč predstavljajo tisti, ki sledijo tradiciji sunitske pravne šole (*madhab*) Šafi. Šafijski suniti prevladujejo na jugu Jemna in ob obali Rdečega morja, dolgo pa so predstavljali tudi velik del prebivalstva na severu države. Med štirimi sunitskimi šolami¹ se prav šafiizmu pripisuje najbolj intelektualno odprto držo, predvsem iz naslova odprtosti oziroma tolerance do lokalnih tradicij in drugih veroizpovedi, ki so v prevladujoče šafijsko sunitsko družbo dobro integrirane. (Šterbenc, 2005: 174) Tako lahko predvsem v severnem Jemnu zapazimo dolgotrajni soobstoj zajditov in šafijskih sunitov. Medtem ko se šafijska veja sunizma

¹ Štiri sunitske miselne oziroma pravne šole so: Šafi, Maliki, Hanbali in Hanafi.

od zajditov razlikuje po virih islamskega prava, je moderni zajdizem razumljen kot različica šiizma, ki se je močno približala šafizmu. V dvajsetem stoletju se je tudi zajditska teorija države močno približala šafijskim nazorom, pri čemer izjemo predstavlja zajditski nauk, da mora državo voditi pripadnik *sade*. Dodamo pa lahko še, da je zajditski imamat na severu pogosto integriral šafistično populacijo, čeprav se je slednja pogosto počutila marginalizirano. (Salmoni, Loidolt, Wells, 2010: 71–72) Šiitsko-sunitska trenja tako v večji meri postanejo predmet osemdesetih in devetdesetih let z saudsko in salehovo podporo širitve drugačne oblike sunizma v prostoru dolge zajdistične tradicije.

Brandt trdi, da je nova oblast sunizem krepila namerno, da bi z ustvarjanjem tenzij lažje krotila zajdite. V porevolucionarnem obdobju so se suniti v Jemnu usmerili v izobraževalni sistem in gradnjo mošej. V tem kontekstu so bili na primer leta 1970 ustanovljeni znanstveni inštituti (*Mahid ilmijah*). Omenjene izobraževalne institucije so hitro postale najpomembnejši izobraževalni prostori v Jemnu. V celoti jih je financirala Savdska Arabija, katere vpliv v državi se je drastično širil. Na čelu znanstvenih inštitutov so stali vahabiti, člani jemenske Muslimanske bratovščine in drugi suniti. Predstavljali so ločeni, nacionalnemu paralelni izobraževalni sistem, ki ga država v veliki meri ni nadzorovala vse do leta 2002, ko so v postopku nacionalizacije postali del javnega šolstva. Znanstveni inštituti naj bi pogosto širili protišitske predsodke, kurikulum pa je vseboval močno politično komponento, pri čemer Brandt izpostavlja, da si je ta predvsem prizadeval izboljšati saudsko-jemenske odnose, predstaviti sunita kot silo nevtralizacije v odnosu do zajditov in sunizem postaviti kot branik proti socialistični Ljudski demokratični republiki Jemen na jugu. (Brandt, 2018: 104–105)

Savdska Arabija naj bi zgolj preko svoje posebej za to ustanovljene Pisarne za jemenske zadeve do leta 2011 v Jemen letno investirala približno 3 milijarde ameriških dolarjev. (Davidson, 2016: 161) Na porast salafizma v regiji naj bi ob namenskem financiranju Savdijcev vplivale tudi množične migracije jemenske delovne sile v Saudsko Arabijo, kjer so se številni spreobrnili v salafizem. (Dorlian, 2011: 183) Vzrok za množične migracije gre iskati v Salehovem zavezništvu s Sadamom Huseinom pri invaziji na Kuvajt leta 1990, zaradi česar je Savdska Arabija z Jemnom prekinila diplomatske vezi, državi odrekla finančno podporo ter iz svojega ozemlja izgnala približno milijon jemenskih delavcev. (Salisbury, 2015) Spreobrneni zajditi so bili konfliktno naravnani tudi zaradi vpliva protizajditskih pridig, ki so postale ustaljena praksa vplivnih klerikov v Savdski Arabiji vse od poznih sedemdesetih let dvajsetega stoletja dalje. (Brandt, 2018: 108) Posledica sodelovanja med Savdsko Arabijo in jemensko vlado je bila tudi leta 1990 ustanovljena stranka *Islah (Al-Tajammi al-yamani li-l-Islah)*, ki je bila najvplivnejša salafistična organizacija v državi. (Salmoni, Loidolt, Wells, 2010: 74) Stranka je med drugim izšla iz Islamske fronte, organizacije, ki jo je jemenska vlada podpirala od leta 1979 dalje zavoljo spopadov z Ljudsko demokratično republiko Jemen, znano tudi pod angleško kratico PDRY. Izpostavljen primer lahko tako podčrta vladno izkoriščanje verskih

konfliktov za politične cilje, v tem primeru specifično za zatiranje marksizma na jugu države. (Prav tam, 90)

Od osemdesetih let dvajsetega stoletja naprej je bila zajditska doktrina ali miselna šola (*madhab*) v Jemnu postopno vse bolj marginalizirana. Savdska Arabija ter v določenih primerih tudi jemenska vlada sta v tem obdobju na jemenskih tleh vse bolj podpirali ‚radikalni‘ sunizem, kar je okrepilo težnje po oblikovanju zajditskih uporniških gibanj. (Brant, 2018: 99) Zajditska skupnost se je na splošno marginalizacijo zajditov in rastoči salafizem v devetdesetih letih dvajsetega stoletja odzvala z dvema medsebojno povezanimi oblikama organizacije. Prva je bila politična in vezana na ustanovitev politične stranke Al Hak, drugo, ideološko in popularno mobilizacijo pa predstavlja organizacija Verujoča mladina. (Salmoni, Loidolt, Wells, 2010: 94)

Verujoča mladina je bila ustanovljena po vzoru sorodnih gibanj v Iranu in libanonskem Hezbolahu. Teološki diskurz zajditskega preporoda in verske tekmovalnosti s sunizmom je organizacija uspešno prenesla v vse temeljne nivoje zajditske družbe: na področje izobraževanja, kulturnih študij in družbenega aktivizma. Skupina se je zavzemala za prekinitev protizajditskih sodnih praks in splošne ekonomske marginalizacije zajditske skupnosti. Pozivali so k odpravi koruptivnih praks Salehovega režima in njegovi podpori salafistične stranke Islah. Skupina pa se je formirala tudi v odgovor na rastoči vahabizem v regiji. (Brehony, 2015: 237) Stranki al-Hak v pričujočem prispevku ne bomo posvečali posebne pozornosti, čeprav igra močno vlogo pri političnem združevanju zajditov v severnem Jemnu. Ne glede na povezanost al Haka z Verujočo mladino bomo glavnino svoje pozornosti namenili le slednji.

Eden izmed ustanoviteljev in tako rekoč prvi mož Verujoče mladine je bil Husein Al Huti, zajditski klerik in nekdanji politik. Prav Husein je bil osrednji pobudnik tega preporodnega zajditskega gibanja in tisti, ki je vanj vnesel izrazito družbeno-revolucionarno in politično komponento. (Haider, 2010: 441) Kot lahko delno sklepamo že iz priimka prvega moža Verujoče mladine, je organizacija nekakšen zameitek oziroma eden izmed prvih korakov v smeri oblikovanja hutijskega gibanja. Čeprav Husein Al Huti ni užival vsestranske podpore med vplivnejšimi zajditskimi učenjaki, Brandt izpostavi, da Huseinova Verujoča mladina hitro postane: »[...] *združitelvena točka, ki poveže interese tistih, ki so se čutili ekonomsko, politično in versko zapostavljene ali marginalizirane.*« (Brant, 208: 100) Pomembno vlogo pri razvoju in širitvi Verujoče mladine sta igrala tudi Mohamed Jahja Izan in Huseinov brat Mohamed Al Huti, ki sta prominentna tudi v okvirih kasnejšega hutijskega gibanja. Izan in Mohamed Al Huti sta v neposredni odziv na sunitske znanstvene inštitute v regiji Sada osnovala poletne šole, v katerih so se mladi moški med poletnimi počitnicami učili islamskega prava in teoloških ved po zajditskem nauku. Čeprav nam natančna učna vsebina, podana v okvirih Verujoče mladine, ni poznana, Brandt po besedah Izana povzame, da je bil kurikulum: »[...] *naravnani k toleranci, zavračanju ekstremizma in promociji skromnosti ter ravnotežja.*« (Prav tam: 116) Gibanje

je kmalu postala ena najhitreje rastočih organizacij v Jemnu. Če je v začetku devetdesetih let dvajsetega stoletja Verujoča mladina združevala le peščico učencev, jih je leta 1994 štela že okrog 15 tisoč. (Prav tam: 118)

Z Verujočo mladino se vzpostavi ideološki in politični okvir, iz katerega se je pozneje razvilo hutijsko gibanje oziroma *Ansar Alah* (Božji partizani). Organizacija je hitro prerasla prvotno zastavljen okvir tako vsebinsko kot glede samega obsega delovanja. Isa Blumi to strne z besedami: »*Postane nekaj, kar skrbi za ljudi, se infiltrira v njihova življenja, jim daje priložnosti za zaposlitve, možnosti za upor, pogosto proti intenzivnim državnim poskusom vzpostavitve nadzora nad območji velikega strateškega pomena [...]*« (Blumi v Smolič, 2019: 48) Čeprav je bila Verujoča mladina v izhodišču razumljena kot obuditvena zajditska organizacija, je začela postopno presegati verske delitve in širšemu ljudstvu ponujala možnost odziva na burno spreminjajoče se življenjske pogoje v severnem Jemnu. Blumi doda, da se je organizacija zaradi demografskih sprememb, vezanih na selitve prebivalstva iz ruralnih predelov v mesta, bliskovito širila tudi v urbana središča ter tako hitro postala čez-regionalni fenomen. Odločilen in neposreden dejavnik, ki je večal moč in vpliv Verujoče mladine, pa predstavljajo prav poseganja Savdske Arabije: »*Močnejši, kot je bil savdski vpliv na skupnosti v severnem Jemnu, močnejše je bilo zavezništvo (v okviru Verujoče mladine).*« (Prav tam)

Pri tem lahko kot zanimivost dodamo, da jemenska vlada do leta 2003 ni vseskozi preganjala gibanja Verujoča mladina, temveč ga je nekaj časa v manjši meri celo finančno podpirala. Salehova vladna podpora ‚radikalnemu‘ sunizmu v Jemnu namreč ni tako črno-bela, kot bi morda lahko sklepali po prej obrazloženem. Saleh je v osemdesetih in zgodnjih devetdesetih letih dvajsetega stoletja podpiral sunitske in plemenske islamske milice, da bi se zoperstavili marksistom, skozi čas pa je nad njimi postopno izgubljal nadzor. Verujoča mladina je tako dobila prostor za politični razvoj. V tem že lahko zaslutimo model Salehove politike. Ko je bil na oblasti, je namreč vseskozi, tudi v obdobju vladnega konflikta s Hutiji, sklepal in razdiral zavezništva ter tako skušal uravnati ravnovesje moči ostalih političnih akterjev v državi. V tem kontekstu lahko tudi bolje razumemo Salehovo prisposodbo, s katero je v času svojega dolgega mandata večkrat poskušal ponazoriti bistvo vladanja v Jemnu, ki ga je primerjal z »plesom na kačjih glavah«. (Coles, 2011) Pri tem pa moramo opomniti, da so zajditi dolgo ostali ena izmed skupin, ki jih je Salehova vlada v Jemnu najmočnejše marginalizirala. Oblast je na primer trajneje podpirala sunitski kurikulum v privatnih in javnih šolah, v začetku drugega tisočletja pa je začela sistematično zapirati verske šole (*madrasa*), v katerih so zajditski učenjaki predavali politične in aktivistične vsebine. (Haider, 2010: 234) Število primerov vladnega zapiranja zajditskih šol se je drastično povečalo ob začetku vojn v Sadi, v katerih so se vladne sile spopadle s hutijskimi uporniki. Po nekaterih ocenah iz maja 2005 je vladni načrt, ki ga je Saleh že začel delno uresničevati, predvideval zaprtje štiri tisoč zajditskih šol, ki so takrat skupno poučevale 330 tisoč učencev. Pri tem opomnimo, da so v istem obdobju jemenske javne šole že prevzele sunitsko naravnani kurikulum. (Novak, 2005)

Verujoča mladina in stranka Al Hak (*Resnica*) sta prve resne odzive s strani ostalih političnih akterjev prejeli po uspehu na volitvah leta 1993. Neposredno za tem so se začeli množiti strelni napadi na družinske hiše Al Huti. To je bil tudi eden izmed razlogov, da je Badr Al Din (oče Huseina Al Hutija) med letoma 1994 in 1999 pobegnil iz države – velik del tega obdobja je preživel v Iranu. (Salmoni, Loidolt, Wells, 2010: 108) Volitve leta 1993 med drugim predstavljajo zadnje volitve, na katerih so mesto v parlamentu dobili tudi predstavniki drugih skupin in ne zgolj jemenski šejki. Na naslednjih volitvah leta 1997 so vsa poslanska mesta v parlamentu zasedli izključno najvplivnejši plemenski šejki, s čimer se je tako rekoč začel prikriti enostrankarski sistem Salehove stranke Splošni ljudski kongres. (Brant, 2018: 128)

::ZAČETKI HUTIJSKEGA GIBANJA

Prehod iz Verujoče mladine do Hutijev ostaja nekoliko nejasen. Tako kot izpostavi Isa Blumi, pri tem ne gre za konkreten trenutek prehoda, temveč lahko tranzicijo lažje razumemo, če nanjo gledamo kot na organski proces, kot evolucijo, ki se je odvijala vse od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja dalje. (Blumi v Smolič, 2019: 38) Najbolj priročno bi bilo prelomno točko prelitja Verujoče mladine v gibanje Hutijev postaviti v začetek oboroženega upora, a vendarle lahko ta mejnik postavimo že mnogo prej. Kot smo predhodno že izpostavili, je Verujoča mladina postopno širila svoje interese izven sfere zajdistične skupnosti in se vse intenzivneje ukvarjala z vprašanji neenakosti, vezanimi na centralizacijo in korupcijo v okviru Salehove vlade. Kot del politične opozicije je tako postopno postajalo med-regijsko gibanje, ki je povezovalo revno oziroma marginalizirano populacijo tudi izven striktno zajdističnih okvirov. Dodatni obrat v ideologiji gibanja pa se razvije z letom 2001, ko se zaradi notranjih sporov v organizaciji Verujoče mladine ta razcepi na dva dela. Spori, ki so privedli do delitve, so bili v precejšnji meri vezani na vprašanje o obliki organizacije po 11. septembru 2001.

V tem obdobju je začelo hutijsko gibanje intenzivneje spreminjati predpostavke svoje organizacije. Husein Al Huti je nedolgo po terorističnem napadu na Svetovni trgovinski center v New Yorku priredil serijo *malazimov* oziroma predavanj, na katerih je pozival k notranjim spremembam organizacije. V teh je opozarjal, da bi se morala Verujoča mladina v manjši meri ukvarjati z versko erudicijo, v čemer je videl osrednji razlog za nazadovanje zajditskega gibanja. V predavanjih je boj proti ameriški hegemoniji nad Arabci in muslimanskim svetom oklical za edino možno pot zajditskega preporoda. (Dorlian, 2011: 194) Tako se je gibanje, ki je temeljilo na religiozni osnovi, vse bolj oddaljevalo od versko pogojenih vprašanj in se spreminjalo v politično organizacijo, ki je svoj ideološki okvir iskala v geopolitični držbi in socialno naravnem političnem programu. Husein Al Huti je v ospredje privedel protimperialistično retoriko, ki je postala ena izmed osrednjih mobilizacijskih elementov novih podpornikov gibanja. Husein je že predhodno svaril pred hegemonijo Združenih držav Amerike na Bližnjem vzhodu, a vendar je bila njegova re-

torika takrat še vedno večinoma uperjena zoper širitev vahabizma v severnem Jemnu. Z začetkom novega tisočletja pa je Husein začel oblikovati osrednji ideološki okvir, ki je v prvotno lokalno naravnani upor začel vnašati vse bolj geopolitično osnovano ideologijo.

Leta 2000 je arabski svet obšel posnetek, ki je 30. septembra tistega leta nastal v Gazi in prikazuje smrt palestinskega otroka, ki umre v očetovem naročju. Tako kot velik del muslimanskega prebivalstva Bližnjega vzhoda je video pretresel tudi jemenskega gledalca Huseina Al Hutija. Sodeč po anekdoti naj bi med gledanjem posnetka Husein skoval rek, ki je pozneje postal šiar oziroma slogan hutijskega gibanja: *‘Al-mavt li-Amrīkā, al-mavt li-Isrā‘il, al-la‘nah, alāl al-jahūd, al-masr li-l-Islam!*‘, kar v direktnem prevodu pomeni: ‚Smrt Ameriki, smrt Izraelu, prekletstvo nad Jude, zmaga islamu!‘. (Brant, 2018: 133) Ob boku z izpostavljenim momentom hutijske solidarnosti do Palestincev oziroma splošne arabske solidarnosti lahko nanižamo še bistveno bolj aktualen primer. V začetku marca 2020 so savdske oblasti zaprle več deset Palestincev, ki so bili obtoženi podpiranja palestinskega Hamasa. Hutiji so nedolgo po tem v zameno za njihovo osvoboditev ponudili izpustitev v Jemnu priprtega savdskega pilota in nekaj savdskih oficirjev. (Younes, 2020)

Muslimansko prebivalstvo v Sadi se je od pozne jeseni 2001 stalno soočalo s posnetki civilnih žrtev v Afganistanu in novicami, vezanimi na ustanovitev oporišča Guantanamo na Kubi, kamor so bili poslani tudi številni jemenski državljani. Saleha je nedolgo po začetku ameriško vodene ‚vojne proti terorju‘ obiskal takratni ameriški podpredsednik Dick Cheney. Slednji Salehu ni pustil velike izbire. Karikirano opisano je imel Saleh dve možnost: ali pogori, tako kot je med prvo zalivsko vojno, ko se je boril na strani Sadama Huseina, ali pa se pridruži ‚vojni proti terorju‘. (Hill, 2010) Jemensko-ameriško sodelovanje je hitro postalo izredno nepriljubljeno med jemenskim prebivalstvom. Nepriljubljenost zavezništva pa je še narasla z invazijo ZDA na Irak leta 2003, saj so številni jemenski državljani z napadeno državo gojili bratske odnose. Vse to je Husein Al Huti, ki je še naprej obsojal versko in politično diskriminacijo v državi ter pozival k protiimperialističnemu ter družbeno revolucionarnemu odporu, lahko izkoristil za mobilizacijo in širitev hutijskega gibanja v območju Sade ter okoliških predelih. V nagovorih, ki jih je običajno posredoval ob pomembnih praznikih in po petkovih molitvah, je opozarjal, da muslimani izgubljajo modrost, da si je Izrael podredil Arabce ter da so šiiti postali tarče izraelsko-ameriške hegemonije. (Salmoni, Loidolt, Wells, 2010: 117–118)

Prelomno točko z vidika javne prepoznavnosti, ki jo prejme Husein Al Huti, predstavlja predavanje z naslovom ‚Kričati v obraz arogantnežem‘, ki ga je izvedel januarja 2002. Šlo je za prvo v seriji predavanj, ki so bili kasneje objavljeni pod naslovom Malazin. Vsebina predavanj je bila povečini uperjena zoper imperializem in marginalizacijo prenekaterih jemenskih regij. V predavanjih je Husein Al Huti med drugim pozival tudi k neposredni akciji, pri čemer sta mu kot vzor upora služila iranska revolucija ter libanonski Hezbolah. Šiar hutijskega gibanja se je v obliki grafiti zelene barve začel množiti po zidovih severnega Jemna, vse pogostejši pa so bili

tudi protiameriški protesti. Uveljavila se je praksa zbiranja huseinovih privržencev pred mošejami po petkovih molitvah, kjer so vzklikali slogan gibanja. (Brandt, 2018: 143) Husein je v enem izmed svojih predavanj pojasnil, da šiar ni poziv k direktnemu nasilju, temveč želi v muslimanih vzbuditi prepričanje, da so Združene države Amerike kriminalna združba in teroristi, da so zlobna sila in da so zlobni tudi judje in kristjani. (Salmoni, Loidolt, Wells, 2010: 120) Vlada se zaradi velike podpore med prebivalstvom ni mogla uspešno zoperstaviti hutijski protiimperialistični agendi. Žarišče konflikta je navkljub zanemarljivemu verskemu motivu hutijskega gibanja poskušala preusmeriti tako, da je Hutije obtoževala poskusa vnovične vzpostavitve imamata, sama sebi pa pripisovala vlogo branitelja republike.

::OBOROŽEN UPOR

Z letom 2003 je hutijski šiar dosegel takratni vrhunec. Januarja 2003 je le-ta prvič prišel v neposreden stik z oblastjo: skupina Huseinovih privržencev je takrat obkrožila predsednika Saleha in nanj kričala šiar. Slogan je tako rekoč preplaval severni Jemen. Med drugimi ga je slišal tudi takratni ameriški veleposlanik Edmund Hull, ki je v mestu Sada obiskal mošejo Al Hadi. Hall se je nemudoma pritožil jemenskim oblastem, ki so na pritožbo odgovorile z aretacijo več sto hutijskih podpornikov. (Clark, 2010: 248–249) Slogan gibanja raziskovalci (Brandt, Salmoni in Dorlian) tolmačijo kot najbolj vztrajno in bolečo provokacijo za jemenske oblasti.

Čeprav se je konflikt med oblastjo in Hutiji v letih 2003 in 2004 zaostroval, lahko hutijskemu vodstvu le stežka pripišemo agresivno držo do oblasti. Provokativno, a ne revolucionarno držo hutijskega vodstva dobro povzame Huseinovo pismo, ki ga je Salehu poslal v odgovor na zahtevo, izdano 27. aprila 2004, da naj se v Sani preda oblastem. V pismu med drugim zapiše: *»Ne delam proti tebi. Cenim te in tvoje dosedanje delo, vendar je to, kar počnem, moja državljanska dolžnost proti sovražnikom islama: Ameriki in Izraelu. Sem na tvoji strani, zatorej ne poslušaj hinavcev in provokatorjev in mi zaupaj, saj sem do tebe bolj iskren kot oni.«* (Brant, 2018: 139) Vzporedno z naraščanjem konflikta med Hutiji in vlado Alija Abdulaha Saleha pa so se do hutijskega gibanja množila tudi nasprotovanja znotraj zajdistične skupnosti v Jemnu. Kot smo že izpostavili, je gibanje v veliki meri izgubljalo versko pogojene smernice delovanja in v vse večji meri delovalo kot opozicijsko gibanje, ki je v svoje vrste združevalo etnično in versko raznoliko populacijo. To je predstavljalo le en del nezaupljivosti s strani zajdistične skupnosti. Slednja je do gibanja postajala sumničava že zgolj zaradi izrazitega aktivizma. Intenzivno organiziranje populacije napram rastočemu savdskemu poseganju v državo pa je pri številnih avtoritetah v zajdistični skupnosti vzbujalo prepričanje, da je na hutijsko gibanje vplival iranski dvanajstniški šiizem. Tako so se rojevale skrbi o morebitnih doktrinarnih spremembah: da ne gre zgolj za politično angažirani zajdistični preporod, temveč za bolj temeljne spremembe zajdistične teološke doktrine. Prvi tovrstni komentarji so se

pojavi ob hutijski obuditvi nekaterih starodavnih šiitskih ritualov in verskih praznikov. (Prav tam: 146)

Aprila 2004 je Saleh Huseina al Hutija pozval k predaji, na kar Husein ni pristal. Dogodek se je zvrstil neposredno pred začetkom prvih oboroženih spopadov med vladno vojsko in hutijskimi borci. Osrednji povod za vznik le-teh je sledil poročilu guvernerja regije Sada o obisku posameznih regionalnih okrožij. V poročilu, ki ga je prejel predsednik Saleh, je izpostavil, da so številne kontrolne točke v regiji prišle pod nadzor Verujoče mladine – takrat se ime Hutiji še ni uveljavilo. Poleg tega so pod hutijski nadzor prišle tudi prenekatero šole in mošeje. Guverner pa je med drugim prejel tudi informacijo, da naj bi Husein al Huti svojim privržencem svetoval, da naj *zakat* - prispevek za dobrobit revnih, ki je verska dolžnost muslimanov – (Šterbenc, 2011: 101) ne plačujejo lokalnim vladnim avtoritetam, temveč lokalnim sajidom. Tako je oblast prejete vesti iz Sade po večletnih trenjih vzela kot zadosten razlog za neposredno akcijo.

Gibanja Hutijev na sredini leta 2004 še zdaleč ne moremo razumeti kot vojaške sile. Tega se je dobro zavedal tudi Ali Abdullah Saleh, ki je vojaško intervencijo na severu napovedal kot 48 urno operacijo. Oborožil je nekatere izmed okoliških šejkov, glavnino enot v predvideni operaciji pa je tvorila Prva oborožena divizija, ki ji je poveljeval Ali Mohsen Al Ahmar – Salehova desna roka, ki ga je Saleh pozneje videl kot glavnega potencialnega političnega konkurenta. (Clark, 2010: 251) Predvidena dvodnevna operacija se je zavlekla v večmesečne odprte spopade po težko dostopnih goratih predelih vzhodno od mesta Sada. Ne glede na vse zaplete, ki jih je Saleh doživel pri koordiniranju teh spopadov, je vladni vojski in njej podrejenim oboroženim plemenom uspelo umoriti Huseina al Hutija. Sledile so tudi množične aretacije hutijskih podpornikov, Saleh pa je tako notranje politično kot predvsem zunanje, skušal ustvariti vtis, da je obseg spopadov s Hutiji zanemarljiv. (Khoury, 2005) Razlog za to je izhajal predvsem iz jemenskega državnega sodelovanja v ameriško vodeni 'vojni proti terorju'. Saleh je iz tujine, predvsem od Združenih držav Amerike, prejemal velike vsote finančnih sredstev in opreme namenjene za boj proti rastočim silam Al Kajde na jugu države, pri tem pa ni želel ustvariti vtisa, da je začel izgubljeni nadzor nad dogajanjem na severu države. To je v intervjuju potrdil tudi nekdanji ameriški ambasador Thomas Charles Krajeski:

» [...] *Kadarkoli sem se dobil z njim [Salehom], kar je bilo pogosto, je izpostavljaj, da je to nekaj, kar ima pod nadzorom in da pri tem ne potrebuje naše [ameriške] pomoči ter bo upor Hutijev v Sadi hitro zadušil. Govoril mi je, da naj me to ne skrbi. Delno smo bili skeptični, ker so bile enote, ki jih je uporabljaj, slabo opremljene in usposobljene. Na razpolago niso imeli kakršnih koli oklepnikov za transport osebja, in če ne poznate Jemna... Je neverjetno lepa država, vendar je država, ki je močno oddaljena in Jemenci svoje vasi gradijo na vrhovih klifov [...] Gradijo jih na vrhu klifov večinoma prav zaradi obrambe. Tako so zelo težko dostopne in ko so se Salehove enote približevale hutijskim oporiščem, so jih pobijali hutijski strelci. [...] Veliko jih je bilo ubitih ali poškodovanih in morala vojske je bila zelo nizka. To je najverjetneje glavni razlog,*

zakaj smo izražali določene dvome v Salehovo trditev, da bo zmožen to [konflikt] obvladati z lahkoto.»²

Ne glede na to, da je represija nad Hutiji v tem obdobju dosegla svoj vrhunec, se je s smrtjo Huseina al Hutija odprl paradoks, ki v okviru rasti hutijskega gibanja vztraja še danes. Od tega obdobja dalje se je ne glede na intenzivnost spopadov in represije nad gibanjem, le-to konstantno množilo – tako v številu pripadnikov kot v obsegu vojaške moči. Smrt Huseina je močno radikalizirala retoriko njegovega očeta Badr al Dina, ki je svojega padlega sina oklical za simbol upora za zaščito islama. Zaostrile so se predvsem njegove kritike do vladnega sodelovanja z ZDA. V njegovih očeh sta bili tako jemenska vlada kot ‚radikalni‘ sunizem produkt zunanje politike Združenih držav, ki naj bi želele vzbuditi verski konflikt med suniti in šiiti. Hutijsko gibanje pa je označeval kot obrambo islama pred imperializmom ZDA, njihovimi zavezniki ter njihovim marionetam v jemenski vladi in stranko Islah. (Phillips, 2005) V obdobju neposredno po smrti Huseina se je začelo naglo urjenje in oboroževanje pripadnikov Hutijev, ki predhodno tako rekoč niso imeli lastno organiziranih vojaških enot. Prej izpostavljeni prvi fazi oboroženih spopadov poleti 2004 je sledilo še pet faz vojne, ki so skupaj skoraj neprekinjeno potekale vse do leta 2010.

Saleh in general Ali Mushin sta že v samem začetku spopadov oblikovala vojno strategijo, ki je kot dvorezen meč vojno v Sadi postopno poglobljala v vse težje nadzorovan in večplastni konflikt. Poenostavljeno bi jo lahko strnili v dveh točkah. V prvi vrsti je Saleh nameraval izkoristiti verski konflikt, ki je imel med suniti in zajditi ob začetku vojn v Sadi v državi za seboj že vsaj dve desetletji intenzivne zgodovine. Suniti, ki so se borili proti Hutijem, so bili kombinacija tistih, ki so pobegnili iz juga v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, in tistih, ki so se v istem desetletju vračali iz afganistanske vojne. Drugi del strategije pa je vključeval zgodovinske nasprotnike Hutijev, ki so se zlasti zaradi vladne propagande bali njihovega domnevnega prizadevanja za obuditev tradicionalnega zajditskega imamata. Šlo je za šejke, ki so v času vojn v Sadi zasedli položaje poveljnikov neformalnih provladnih milic. Slednje so bile običajno zadolžene za napade na oddaljenih, težko dostopnih območjih, kamor vojska s težko opremo ni mogla dosežati. Že v samem začetku spopadov je postalo jasno, da bodo le-ti vzbudili tudi medplemenske konflikte. Če se v prispevku izognemo obravnavi kompleksnih plemenskih delitev in zavezništev v obliki konfederacij, lahko poenostavljeno zapišemo le to, da je vpeljava mešanih neformalnih paravojaških enot hitro privedla do številnih zapletov. Predvsem lahko izpostavimo medsebojne obračune med provladnimi paravojaškimi enotami, ki so jim poveljevali med seboj sprti šejki. Običajno slabo izurjene paravojaške enote so med drugim pogosto privedle do obstranske škode, žrtev prijateljskega ognja ter predvsem žrtev civilistov. (Brant, 2018: 160–161)

² Smolič, Ž. (2019): *Zahod in šiitski oboroženi upor: Hutiji in Hezbolah*, str. 55.

Po preteklem prvem letu vojne v Sadi so se začeli občutno zaostrovati tudi vladno-plemenski odnosi. Nekateri šejki so vse glasneje besneli zaradi vladnega odnosa do njih samih in posledic vojne, ki je divjala v severnih predelih države. Tako v določenih primerih ni šlo več zgolj za konflikt med Hutiji, njihovimi podporniki in vladnimi silami, temveč so se v spopade zaradi škode, ki so jo utrpeli na račun le-teh, vmešala posamezna plemena, ki niso stala ne na eni ne na drugi strani. Odnosi med vlado in nekaterimi šejki so se zaostrovali tudi na račun kritičnega odnosa do splošnega delovanja vlade, korupcije in zaprtega kroga vplivnih oseb okrog predsednika Saleha. Tovrstne očitke med drugimi na osnovi terenskega raziskovanja potrjuje Brandt, podobne ocene pa najdemo tudi v tajnem poročilu ameriškega veleposlanika Thomasa C. Krajeskija, ki je na podlagi pogovora z jemenskim poslancom Mohamedom Al Tajebom v ZDA kritično poročal o Salehovem vodenju spopadov na severu. Kot je zapisal, so nekateri med najvplivnejšimi šejki, imen katerih ne poda, besni na Saleha zaradi števila nezakonitih pobojev in uničevanja lastnine, ki so jih zagrešile vladne sile. Izpostavil je še, da so bili pripadniki Hutijev v tistem obdobju med borci v Sadi zdaleč v manjšini in da je večina bojnikov, vpletenih v spopade na severu, prihajala iz vrst plemen, ki so se povezala proti Salehovi vladi. (Krajieski, 2004)

Do aprila 2007 je število vladnih vojakov, ki so se borili proti Hutijem in šejkom, naraslo na okoli 30 tisoč, čeprav je ta ocena lahko zavajajoča – pogosto naj bi se dogajalo, da je bilo število vladnih vojakov fiktivno, presežek honorarjev za člane enot pa naj bi stekal v žepe poveljnikov. Nezmožnost vladnih sil, da bi hutijsko gibanje ukrotile oziroma zatrle, je jemensko vlado spodbudilo k dodatni krepitvi plemenskih in salafističnih sil. Jemenski Nacionalni svet za obrambo je tako aprila 2007 potrdil novačenje dodatnih 10 tisoč plemenskih „prostovoljcev“ za boj v konfliktu. Hkrati si je omenjeni svet zastavil cilj, da bo rekrutiral kar največje mogoče število borcev iz vrst salafistov. Brandt na podlagi poročanja lokalnih časopisov zapiše, da naj bi leta 2007 načrtovali rekrutiranje 20 tisoč mudžahedinov. (Brant, 2018: 149)

Prav tako relevantna kot sami spopadi pa je bila tudi propaganda, ki jo je Salehova vlada producirala v obdobju vojne v Sadi. Ob tem lahko omenimo še striktno cenzuro medijev o poročanju o vojni na severu, a je ta delovala le v določenih vmesnih obdobjih vojne. Vse od začetka vojne v Sadi je jemenska vlada izvajala propagandne kampanje, s katerimi je želela Hutije osamiti od glavnine jemenske populacije. V kampanjah so Hutije predstavljali kot skupino, ki prejema sredstva od Irana ter si z brutalnimi dejanji, uperjenimi zoper jemensko ljudstvo, prizadeva raztrgati težko izbojevano republikansko enotnost in vzpostaviti zajdistični imamat. (Phillips, 2008: 92) Vlada si je prizadevala uporniško gibanje delegitimizirati tudi na religiozni osnovi. Nazoren primer takšnih prizadevanj so objave v vladnih medijih iz marca 2007. Med njimi je bila na primer pisna izjava enega vplivnejših zajditskih učnjakov Mohameda Ismajla Al Amranija, v kateri je muslimane zavezal k džihadu proti Hutijem. O slednjih zapiše, da niso predstavniki zajditske ločine, da jih mora država uničiti, muslimani pa morajo državo podpirati v njenem boju. Ne dolgo po

objavi izjave je Al Amrani sicer podal javno izjavo, da ni nikoli izrekel te *fatve*. (Brant, 2018: 223)

Prvo leto spopadov je Saleh vzdrževal držo, v kateri je konflikt na severu predstavljal kot nemoteč oziroma vsaj lahko ukrotljiv. Z letom 2005 pa je začel, predvsem pri Združenih državah Amerike in Savdski Arabiji, vse močneje lobirati za vojaško pomoč pri boju s Hutiji. Kot že omenjeno, so bili interesi velesil v Jemnu striktno omejeni na boj proti terorizmu, natančneje Al Kajdi na jugu države. Saleh si je za pridobitev tehnične in finančne pomoči od Združenih držav in Saudske Arabije prizadeval predvsem preko dveh šibkih argumentov. Prvič, da so Hutiji teroristična organizacija, in drugič, da delujejo kot iranska marionetna sila v Jemnu. Rivalstvo med Savdsko Arabijo in Iranom je jemenski režim videl kot priložnost za pridobivanje precejšnje materialne in finančne podpore. Saleh se je hkrati v okviru protiteroristične vojne potegoval tudi za podporo ZDA, pri čemer si je prizadeval Hutije predstaviti kot mednarodno teroristično organizacijo. Protiteroristična agenda je bila v primeru protihutijskega boja namreč edina uporabna karta jemenske vlade za pridobitev njihove podpore. Na podlagi poročila veleposlaništva ZDA v Jemnu lahko zaključimo, da se stališče te zahodne velesile glede domnevne iranske podpore Hutijev, na katero je opozarjala jemenska vlada, ni veliko spreminjalo. Odnos dobro povzame zaupno poročilo ameriškega veleposlanika Stephena Secheja, ki ga je izdal 12. septembra 2009:

»Iranski vpliv v Jemnu je že dolgo omejen na neformalne verske povezave med jemenskimi in iranskimi učenjaki in zanemarljive iranske investicije v energetski in razvojni sektor. Medtem ko ima Iran dobre strateške razloge za vključitev v jemenske notranje zadeve zaradi jemenske bližine Savdski Arabiji in prisotnosti številčne zajditske šiitske populacije, edina vidna iranska vpletenost ostaja iranska medijska posredna vojna [...]»³

Predstavljeno pozicijo ZDA v intervjuju potrdi tudi ameriški veleposlanik Krajeski, ki je v Jemnu deloval med letoma 2004 in 2007. Kot komentira:

»Tega naša obveščevalna služba ni zaznala in sam sem pogosto obveščal kongres ter ostale, da enostavno ne vidimo iranske povezave izven nekakšnih ... ne vem, kakšno besedo bi uporabil ... religioznih ali moralnih šiitskih okvirov. [...] Skratka, bile so nekakšne povezave med hutijskim vodstvom in iranskimi kleriki, vemo, da je včasih prišlo do potovanja v Iran. Vendar v tem nismo videli popolnoma nobenega dokaza o iranski materialni podpori. Menim, da je to prišlo pozneje, mnogo pozneje.»⁴

Ne glede na to, da Združene države niso verjele nobenemu od prej naštetih argumentov, so nemudoma ugodile že prvim prošnjam po finančni in tehnični podpori za boj proti Hutijem. Leta 2007 je Saleh uradno obiskal ZDA, kjer se je srečal s predsednikom Georgeem W. Bushem. Javna izjava sestankujočih predsednikov je stičišče našla prav v borbi proti terorizmu, oziroma kot je povedal George W. Bush:

³ Seche, S. (2009): »Iran in Yemen: Tehran's shadow looms large, but footprint is small (C-NE9-01257)«. V: *Wikileaks*. Povzeto 8. maja 2020 s strani https://www.wikileaks.org/plused/cables/05SANAA917_a.html.

⁴ Smolič, Ž. (2019): *Zahod in šiitski oboroženi upor: Hutiji in Hezbollah*, str. 71.

» [...] *In veliko časa sva posvetila razpravi o medsebojni želji, da pred roko pravice pripelejava radikalce in morilce. In zahvalil sem se predsedniku za njegovo močno podporo v vojni proti ekstremizmu in terorizmu. [...]*« (Vir 1) Javna izjava sicer ni zaobjela podrobnosti dogovora, ki sta ga predsednika sklenila med srečanjem. Nekoliko kasneje je postalo očitno, da je Saleh na srečanju privolil v naslednji korak ameriške intervencije v ‚boju proti terorju‘ na jemenskih tleh, in sicer je odobril napade brezpilotnih letal na tarče Al Kajde. Salehova vlada pa je v zameno prejela več milijonov dolarjev vredno ameriško pomoč. (Edroos, 2007)

Čeprav z določenimi zadržki, na kar napeljuje korespondenca veleposlaništva ZDA v Jemnu z Washingtonom, so Združene države Amerike hutijsko gibanje kot teroristično skupino prepoznavale vse do leta 2009. Takrat je administracija predsednika Baraka Obame Hutije odstranila s seznama terorističnih skupin, po vsej verjetnosti z namenom, da bi jemensko vlado spodbudila k ukrepanju proti Al Kajdi na jugu države. S tem namenom so ZDA še vedno finančno in vojaško podpirale Jemen. (Brant, 2018: 206) Dejstvo, da ne razpolagamo z oprijemljivimi dokazi, ki bi podprli teze o iranski podpori hutijskega gibanja – vsaj pred letom 2015 – odpira vprašanje, kje so Hutiji prejeli finančno in vojaško podporo. Isa Blumi v tem kontekstu izpostavi naslednje poudarke. Sprva moramo upoštevati dejstvo, da Hutiji izhajajo iz najbolj oborožene regije v državi, kar izhaja še iz časov vojn v šestdesetih letih. Kot doda: »Sada slovi po svojem odprtem trgu, kjer je na voljo širok nabor orožja na vseh nivojih. Nekajkrat sem imel priložnost potovati tja in videl, kaj vse je mogoče kupiti. Na odprtem trgu so bile med letoma 1993 in 1994 na voljo protiletalske rakete.« (Blumi v Smolič, 2019: 71) Specifika hutijskega upora vsaj do leta 2015 ali tudi pozneje ostaja v tem, da so sredstva za upor pridobivali iz notranjih krogov – premožnejših podpornikov in z lastnimi aktivnostmi. Tisto orožje, ki ni bilo prisotno še iz vojne v šestdesetih letih, so večino ilegalno kupovali in kradli od enot vladne vojske ali pa prisvajali od pobeglih enot v spopadih. Potrebno je izpostaviti, da glavnino orožja, s katerim operirajo hutijski borci – tudi od leta 2015 dalje – večinoma predstavljajo le relativno enostavni modeli pušk. (Prav tam)

Spopadi med jemensko vlado in Hutiji v okviru vojne v Sadi so se končali s savdsko vojaško intervencijo decembra 2009, ki je zračne napade utemeljila s posegom Hutijev na savdsko območje. Sledilo je neformalno premirje med Hutiji in Salehom. Prekinitev spopadov pa je privedla do zanimivega razpleta dogodkov. V začetku leta 2010 je vlada zgolj pasivno opazovala, kako so hutijski borci sistematično premagovali večino vladnih plemenskih zaveznikov, ki so bili predhodno vpleteni v spopade. Brandt na podlagi opravljenih intervjujev z lokalnimi šejki zaključuje, da so Hutiji šejke zlahka premagovali predvsem zaradi manka plemenske organiziranosti v uporu proti Hutijem. Kot zapiše, so bili šejki preveč razdeljeni in tekmovalni, da bi osnovali skupno fronto proti Hutijem. (Brant, 2018: 330–332) Interpretacije o tem, zakaj se Saleh ni odzval v bran sebi lojalnih šejkov, ki so sistematično padali pod napadi hutijskih borcev, so različne. V določeni meri lahko to tolmačimo kot strateško igro, v kateri je Saleh želel pretresti ravnovesje moči med šejki v širši regiji

Sada. Prav tako pa je postala očitna tudi izčrpanost, do katere je privedla vojna. V spopadih s Hutiji in plemeni na severu je umrlo več tisoč vojakov in civilistov, iz vojnih območij pa je bilo preseljenih vsaj 150 tisoč prebivalcev. Postalo je tudi očitno, da konflikta ni bilo mogoče zajeziiti zgolj na območju regije Sada – spopadi so se v intenzivnih oblikah širili tudi v vzhodno regijo Amran in v Al Džavf. (Clark, 2010: 271) Zelo pomemben vpliv za umiritev vojskovanja vladnih enot pa je zagotovo izhajal iz splošnih razmer v državi. Že med oktobrom in novembrom leta 2007 so širom Jemna vzniknili prvi večji protesti proti Salehovi vladi, ki so se razširili vse od Hadramavta na jugu pa do Adena na jugozahodu, severno do meje v Taizu in v prestolnici Sana. (Day, 2008: 419)

Dodajmo, da dogajanje o vladnih spopadih s Hutiji in številnimi plemeni, ki so se med letoma 2004 in 2010 vrstili na severu, ni padlo pod žaromete tujih medijev. Osrednji fokus mednarodnih medijev je vse do začetka arabske pomladi leta 2011 predstavljal boj proti Al Kajdi na jugu države. Ob boku s pogostimi vpeljavami striktno vladne cenzure o poročanju o dogajanju na severu in vladno propagando, ki je Hutije prikazovala v luči marginalnega zajdističnega gibanja, katerega glavni cilj naj bi bila domnevna vrnitev starega zajdističnega imamata, pa je bila javna podoba gibanja vprašljiva tudi znotraj države.

::ARABSKA POMLAD: VRATA V HUTIJSKO DRŽAVO

Možnost zloma Salehovega režima je postala še bolj otipljiva v drugi polovici januarja 2011, ko je večja jemenska mesta v sklopu arabske pomladi zajel val največjih protestov v zgodovini države. Med januarjem in junijem 2011 lahko naštejemo vsaj 83 množičnih protivladnih protestov. Glavna zahteva protestnikov je bila menjava oblasti, ki so jo družno krivili za nizek življenjski standard in cvetočo korupcijo v državni politiki. Ključno je h kolektivno izraženemu nezadovoljstvu prispeval tudi nedavni poskus Salehove stranke GPC, da bi spremenila dolžino predsedniškega mandata, po kateri bi moral Saleh s funkcije odstopiti leta 2013. Atmosfero lahko dobro ilustrira osrednji slogan, ki je po ulicah odmeval 20. januarja 2011 na prvem večjem protestu v Sani: »*Odidi, preden boš v to prisiljen*«. (Vir 2) Politična opozicija je že pred omenjenim dnem poskušala organizirati proteste zoper omenjeni poskus vlade, vendar ni uspela mobilizirati zadostnega števila protestnikov. Zelo velik vpliv na intenziteto januarskih protestov pa je najverjetneje izhajal iz zgleda, ki ga je širom arabskega sveta ustvaril uspeh tunizijskega revolta. (Abdullah, Ghobari, 2011) Potrebno je poudariti, da protesti, niso imeli enotnega vodstva oziroma koordinacije. Sprva so jih spontano organizirali mladi aktivisti, podprla, a ne usmerjala, pa jih je celotna ustaljena politična opozicija. Stranke Islah, Sadik in Hami Al Ahmar so med drugim protestnikom ponudile tudi logistično podporo. Med prvimi organiziranimi skupinami, ki so se pridružile protestom, pa so bili tudi Hutiji. Nenazadnje so se za menjavo oblasti aktivno borili že vsaj sedem let. (Davidson, 2016: 117)

Kot najbolj prelomen dogodek protestov lahko označimo 18. marec 2011. Na ta dan je bilo tekom protestov s strani vladnih represivnih aparatov ubitih najmanj petdeset protestnikov, več sto oseb pa hujše poškodovanih. Dogodek je dodatno vznemiril množice in na ulice glavnega mesta privedel še več deset tisoč dodatnih protestnikov, vlada pa je razglasila izredno stanje. (Finn, 2011) Najbolj odločilna posledica, ki je nasledila ta dogodek, ki se je v zgodovino zapisal kot ‚petek ponoša‘, se je odvila v okviru salehove notranje politične strukture. Po krutemu obračunu s protestniki je še isti dan salehovo stranko zapustila petina njenih predstavnikov v parlamentu. Nemudoma pa so protestnike podprli tudi nekateri vojaški generali, med katerimi je najvplivnejšega brez dvoma predstavljal Ali Mohsen. Ta je ob tem napovedal, da bodo njegove sile ščitile protestnike pred vladno vojsko, zaradi česar je v Jemnu znova zavel strah pred morebitno državljansko vojno. (Brehony, 2015: 238) Ob tem opomnimo, da naj bi Saleh v Mohsenu videl enega glavnih tekmecev. Brandt trdi, da naj bi ga z vojno na severu namerno držal stran od središča državne oblasti. (Brant, 2018: 231) Mohsen je takrat prvikrat po sedmih letih zapustil območje severne fronte. Ker je s seboj v Sano pripeljal velik del enot Prve oborožene divizije, so Hutiji nemudoma pograbili priložnost in vkorakali v ‚prestolnico‘ severnega Jemna. Preostanek tam prisotne Prve oborožene divizije je Hutijem brez izstreljenega naboja dopustil, da so 24. marca 2011 pod vodstvom Abdulaha Al Hakima, sajida in nekdanjega osnovnošolskega učitelja, v celoti zavzeli mesto Sada. (Prav tam: 333–334) Konec marca 2011 je z osvojitvijo mesta Sada tako mogoče zaslutiti prvo senco bodoče hutijske države.

Razmere za obstoj salehove politične oblasti so v kontekstu arabske pomladi postajale neznosne. Saleh je v vmesnem obdobju utrpel tudi hude poškodbe v bombnem napadu, 23. novembra 2011 pa je pod pritiskom Sveta zalivskega sodelovanja, ki ga morda bolje poznamo pod ameriško kratico GCC, podpisal svojo odstopno izjavo. Tako je postalo očitno, da bo menjava oblasti v Jemnu odvzeta tako protestnikom kot obstoječi notranji politični opoziciji in da bodo ‚revolucijo‘ v njeni odločilni fazi v vajeti vzela okoliška naftna kraljestva na čelu s Saudsko Arabijo. Te so tranzicijsko vlado določile nekdanjemu jemenskemu podpredsedniku Abdrabuhu Mansurju Hadiju. (Finn, 2011)

Določitev tranzicijske vlade je kmalu dosegla prenekatera neodobravanja tako s strani heterogenih protestnikov kot ostalih opozicijskih skupin. Vrhuncev neodobravanja pa je sledil v okviru Nacionalne dialoške konference, krajše NDK, kjer naj bi najrazličnejše družbene in verske skupine razpravljale o koreninah državnih problemov in skupno vzpostavile mirno tranzicijo po jemenski ‚revoluciji‘. V NDK, ki je potekala med marcem 2013 in januarjem 2014, naj bi bili vključeni predstavniki vseh jemenskih političnih strank, družbenih skupin, žensk, mladostniških skupin, Južnega gibanja in tudi Hutijev. (Schmitz, 2015) Hutiji so se na konferenci zavzemali za vzpostavitev tako imenovane Druge republike (*al jumburijah al tanijah*). Ta ne bi bila niti imamat, ki bi ga vodili sajidi, niti republika, ki bi jo na lokalni ravni izvajali šejki. Oblika oblasti, ki so jo zagovarjali, je bila demokracija, ki bi

predstavništvo zagotavljala vsem skupinam v državi, v zahtevi pa so bili hutijski predstavniki skoraj popolnoma skladni s predstavniki Južnega gibanja. Predlog je menda presenetil številne udeležence konference: stališča, ki so jih na konferenci zagovarjali Hutiji, so bila namreč v številnih pogled v popolnem nasprotju s podobo, ki so jo ustvarile leta vladne cenzure in propagande. (Brant, 2018: 339–340)

Čeprav si je vsaj navidezno zadala bolj ambiciozne načrte, je tranzicijska vlada iz Nacionalne dialoške konference iz vseh pomembnejših odločitev izrinila prenekatero politične akterje, med katerimi so bili tudi Hutiji in Južno gibanje oziroma Al Hirak. Hutiji so na konferenci, na kateri niso uspeli doseči zelenih sprememb, zapadli tudi v neposredne spore s podporniki sunitske stranke Islah. Napetosti so med drugim privedle do treh poskusov atentatov na hutijske delegate, pri čemer sta bila dva izmed poskusov uspešna. (Vir 9) Krepko največje neodobranje pa je s strani Hutijev prejel načrt tranzicijske vlade o spremembi ureditve zveznega sistema. Posebna komisija, ki jo je določil začasni predsednik Hadi, je začrtala šest zveznih regij: Azal, Saba, al Džanad, Tihama, Adan in Hadramavt. Začasna vlada je želela načrt prikazati kot poskus sprave različnih državnih političnih skupin, ki bi tako dobile nekoliko večjo avtonomijo znotraj posameznih zveznih regij. (Bayoumy, 2014) Načrt je bil v popolnem nasprotju z enim od osrednjih političnih ciljev hutijskega gibanja, in sicer z zahtevo po pravični razdelitvi državnega bogastva med vse regije v državi. Hadijeva tranzicijska vlada je namreč poskušala vsiliti federalno razdelitev Jemna na revne in bogate regije, pri čemer so bile slednje neposeljene in imele največje zaloge nafte v državi.

Predvsem Hutiji in Južno gibanje oziroma Al Hirak – dodajmo, da se je iz slednjega pozneje razvil Južni tranzicijski svet, ki trenutno ob podpori Združenih Arabskih Emiratom predstavlja osrednjo separatistično gibanje na jugu države – so bili v največji meri izključeni iz poteka Nacionalne dialoške konference. Kot komentira Isa Blumi:

»Nikoli jim ni bilo omogočeno sedeti v notranjem krogu. Američani in *Hadijeva vlada so jih imeli vse bolj za obstranske, kar velja tudi za Al Hirak [...] Na ulicah Sane, Sade ali Taiza so jih takrat napadali z vseh strani. Dobro se spominjam. V začetku leta 2014 je bila Sana nevarna predvsem za tiste, ki so zastopali Hutije. In enako je veljalo za Al Hirak. Torej, čeprav bi moralo biti to obdobje stabilnosti in miru, sta bili še posebej ti dve skupini v samem procesu marginalizirani, napadali pa so jih tudi politično. Od samega začetka je šlo za poskus Evropske unije in drugih, ki so nekoliko zmedeno gledali na to, da bi jih institucionalno ločili. Vendar je bilo jasno, da so bili takratni veleposlanik in GCC nagnjeni k temu, da Al Hirak in Hutije držijo stran od notranjega kroga, kjer so se sprejemale pomembne odločitve. In na koncu bodo prav oni hkrati trpeli politično nasilje v protestih na ulicah.*«⁵

⁵ Smolič, Ž. (2019): *Zahod in šiitski oboroženi upor: Hutiji in Hezbolah*, str. 81.

::DRŽAVLJANSKA VOJNA

Hutiji niso bili pripravljeni pristati na novo federativno obliko, ki jo je namerala vpeljati Hadijeva vlada. Na izključenost od teh dogovarjanj so Hutiji odgovorili s tem, da so prestolnico Sano obkolili s svojimi borci. Z obkolitvijo mesta pa se je spremenila tudi retorika Abdulmalika Al Hutija, ki je postajala vse bolj agresivna. Hutiji so se tako že začeli pripravljati na vojaško osvojitve prestolnice in zgolj čakali na primeren trenutek. (Brant, 2018: 341) Pred začetkom spopadov pa so poskusili destabilizirati hadijevo tranzicijsko vlado na bolj miren način. Julija 2014 je začasna vlada skoraj dvakratno podražila gorivo. Zaradi vsesplošnega ogorčenja jemenske javnosti je prišlo tudi do nekaj manjših protestov, ki so jih vladne sile nemudoma zatrle. (Vir 6) Nezadovoljstvo javnosti je spretno izkoristil Abdulmalik Al Huti, ki je začel na začasno vlado pritiskati z vrsto političnih zahtev. V naslednjem mesecu so Hutiji organizirali množične protivladne proteste, na katerih so v prvi vrsti zahtevali zmanjšanje cen goriva in odstop začasne vlade. 18. avgusta 2014 so v tem kontekstu Hutiji na ulice prestolnice pognali več desetisočglavo množico protestnikov. (Ghobari, 2014) Dogodek najverjetneje predstavlja trenutek, ko so se mednarodni mediji začeli vsaj delno zavedati dejanske politične moči uporniškega gibanja. Kot izpostavi Brandt, so Hutiji v tem obdobju brez dvoma tvorili najmočnejšo nevladno oboroženo skupino v Jemnu. (Brant, 2018: 341)

9. septembra 2014 so vladne sile sprožile prve strele na protestnike, Hutiji pa so nemudoma izkoristili priložnost. Njihove oborožene skupine, ki so čakale na poziv v okolici Sane, so tako vkorakale v prestolnico in začeli so se spopadi z vojsko tranzicijske vlade in podporniki sunitske stranke Islah. (Vir 7) V dobrem tednu so Hutiji vzpostavili nadzor nad prestolnico. Z obkolitvijo vseh pomembnejših vladnih poslopij so obstoječo vlado prisilili v premirje in podpis dogovora s predstavniki vseh političnih strank, v katerem so te pristali na vzpostavitev bolj vključujoče vlade. Dogovor je med drugim predvideval enomesečni rok za vzpostavitev nove vlade, v kateri naj bi svoje mesto dobili tudi predstavniki Hutijev in Južnega gibanja. Istega dne je sledil odstop takratnega premiera Mohameda Basindave. (Vir 8) Hutiji so v tem obdobju tako vse pogosteje polnili novice zahodnih medijev, a je bilo poročanje pogosto precej površno. Čeprav gibanje ni izkazovalo nikakršne namere po obuditvi imamata, so jim v mednarodnem poročanju pogosto pripisovali prav to, pri čemer lahko sklepamo, da je šlo za nerefektirano reproduciranje vladne protihutijske propagande iz obdobja vojn v Sadi. Kot primer nam lahko služi izsek prispevka tiskovne agencije Reuters: » [...] *skupina, katere osrednji cilj je obnova zajditskega imamata, ki je bil izpodrinen v puču leta 1962* [...]« (Prav tam)

Neposredno po zavzetju prestolnice, so se hutijske enote začele premikati južno proti drugemu največjemu mestu Aden. (Vir 3) Tako so sredi oktobra 2014 s silo prevzeli nadzor nad Ibom, Damarjem, Bajdo in pristaniščem v Hodejdi, ki je drugo največje pristanišče v državi. Na največji odpor so naleteli predvsem v provincah Rada in Ib, kjer je prišlo do spopadov z nekaterimi lokalnimi plemeni, podporniki

stranke Islah in enotami Al Kajde. Nekoliko pozneje, v letu 2015, pa so se nad Hutiji začeli vrstiti tudi samomorilski napadi Islamske države. (Ghobari, Mukhashaf, 2015) Čeprav se intenzivnost hutijske širitve po Jemnu in njihov neposreden poseg v državno oblast na določenih stopnjah kažeta kot ideološka radikalizacija gibanja, je pri tem potrebno izpostaviti, da tako v letu 2014 kot trenutno ideologija oziroma politični nazori in cilji gibanja ostajajo enaki kot že leta poprej ter še vedno ustrezajo nazorom Huseina Al Hutija iz leta 2004. Kot to strne Isa Blumi, se njihovi osrednji cilji v začetku leta 2015, kot pozneje vežejo na: »[...] *ponovno vzpostavitev pogojev za pravo demokratično pogajanje, za združitev Jemna z namenom pravičnega zastopništva interesov vseh regij in ljudi ter v želji, da ne bi živeli v tako oklicani 'banana republiki', kjer se krog moči giblje okrog nekakšnega generala, ki skrbi za zunanje interese.*« (Blumi v Smolič, 2019: 87)

Konec leta 2014 je ob boku s hutijskim postopnim prevzemom oblasti vse bolj odmevala teorija, da so Hutiji začeli sodelovati s svojim najstarejšim sovražnikom, padlim predsednikom Alijem Abdulahom Salehom. Če zanemarimo nekatere skrajno neoprijemljive dokaze o tovrstnem sodelovanju, je prva javna obtožba prišla v poročilu Združenih narodov novembra 2014. (Vir 4) Januarja naslednje leto pa je medijska hiša Al Džazira objavila posnetek telefonskega pogovora med Salehom in hutijskim vojaškim poveljnikom Abdulom Vahidom Abu Rasom iz novembra 2014, ki je brezdvomno izražal tesno sodelovanje. (Alabbasi, 2015) Ne glede na takratni dvom v avtentičnost posnetka se je nedolgo potem izkazalo, da je bila teorija o sodelovanju med Salehom in Hutiji pravilna.⁶

Hutiji so oblast v Jemnu prevzeli že jeseni 2014, a je formalni prevzem sledil šele v začetku februarja. Šestega februarja so razpustili parlament in oblikovali petčlanski predsedniški svet, ki naj bi v obdobju nadaljnjih dveh let vodil državo. (Vir 10) Neposredno za tem pa so začeli v zavezništvu z nekdanjim predsednikom Salehom delno uresničevati prav tiste strahove, ki jih je Saleh dolga leta vztrajno naslavljal Saudski Arabiji in ZDA. Hutiji so namreč začeli vzpostavljati prve gospodarske povezave z Iranom. Že prvega marca 2015 se je odprla letalska povezava med Tehranom in Sano, vzpostavili pa so tudi dogovore o iranskih gradbenih projektih na področju elektroenergetske infrastrukture: Iran naj bi v Jemnu zgradil dvesto megavatno elektrarno, kar bi drastično omejilo večdesetletno pomanjkanje električne energije in pripomoglo k elektrifikaciji prenekaterih ruralnih predelov Jemna, ki še vedno niso imeli dostopa do električne energije. (Fraihat, 2016: 50)

Šele na tej točki razvoja dogodkov lahko začnemo odpirati aktualno geopolitično perspektivo. Prva povezovanja z Iranom so namreč zbudila pozornost savdskega kraljestva. Konec februarja 2015 je iz hišnega zapora v Sani tranzicijski predsednik Hadi pobegnil v mesto Aden, kjer je nedolgo po tem preklical svoj odstop in Aden progla-

⁶ V začetku decembra 2017 je nekdanji predsednik Saleh napovedal, da je pripravljen 'obrniti novo stran'. Tako je stopil v zavezništvo s Saudsko Arabijo in Hutije (Ansar Alah) oklical za neligitimne borce za oblast. Nedolgo po tem je bil v svojem petinsedemdesetem letu starosti ubit v napadu hutijskih sil.

sil za novo prestolnico Jemna. (Vir 11) Drugo največje jemensko mesto je s tem postalo osrednje vprašanje hutijskega dokončnega prevzema državne oblasti. Hutijski borci in Salehu zveste enote vladne vojske so 25. marca 2015 začele ‚Bitko za Aden‘ in že v prvem dnevu spopadov zavzele adensko letališče. (Aboudi, 2015) Glede na izrazito premoč Salehovich in hutijskih zavezniških sil so bile Hadijeve vojaške enote brez dvoma prešibke, da bi se same ubranile napada. Hadi je ob začetku spopadov zapustil Aden in pobegnil v Savdsko Arabijo. Slednja pa je v okviru koalicije GCC (Zalivski svet za sodelovanje) še isti dan naznanila začetek operacije ‚Odločilna nevihta‘. Saudska televizijska mreža Al Arabija je na ta dan poročala, da bodo poleg Savdske Arabije zračne napade v Jemnu izvajali še Bahrajn, Kuvajt, Katar, Jordanija in Maroko, medtem ko bodo Egipt, Jordanija, Sudan in Pakistan prevzeli vse operacije na tleh. Združene države Amerike pa so napovedale logistično in obveščevalno podporo operaciji. Pri tem lahko izpostavimo, da je med zalivskimi državami Oman edina država, ki se 25. marca 2015 ni vključila v operacijo ‚Odločila nevihta‘. (Vir 5)

V trenutku, ko so konec marca nad Jemnom poleteli prvi savdski bombniki, je notranjepolitično motiviran konflikt zapadel v območje boja za geopolitični nadzor. Intervencijo sil GCC večina interpretira v luči tako imenovane iransko-savdske hladne vojne. Jedro rastoče napetosti v savdsko-iranskih odnosih izhaja iz ameriške invazije na Irak leta 2003, v kateri je bil z oblasti odstranjen Sadam Husein. S tem je oblast v Iraku prvič po letu 1638 prevzela večinska šiitska dvanajstniška populacija, zaradi česar se je vpliv Irana v širši regiji izrazil povečal. Oblikoval se je tako imenovani šiitski polmesec, ki sega od Irana, Iraka, Sirije, Libanona in vse do Jemna. Kot pove Šterbenc, je prav to razlog, da je vojna v Siriji postala tako zelo agresivna. Savdijci so namreč v Siriji zaslutili priložnost za prekinitvev oziroma oslabitev šiitskega polmeseca in to je bil razlog za njihovo močno podporo sunitjskih upornikov. (Šterbenc v Smolič, 2019) Jemen pa je v tem kontekstu ob boku z neformalnim prevzemom oblasti princa Mohameda bin Salmana v Saudski Arabiji začel predstavljati grožnjo rastočega iranskega vpliva na južni meji kraljestva. A nas vsekakor geopolitična perspektiva ne sme zanesti.

::ZAKLJUČEK

Kot smo prikazali, je konflikt večplasten. Tako hutijskemu gibanju ne smemo odvzeti njegove zgodovinskosti. Četudi konflikt in posledično uničevanje Jemna vzdržuje strah pred šiitsko politično navezavo širom Bližnjega vzhoda, je članek poskusil predstaviti notranje razmere pred začetkom aktualne vojne in orisati razvoj uporniškega gibanja in ideologije, ki gibanje motivira, da vztraja v vojnem stanju, v katerem so Hutiji neprekinjeno ujeti že od leta 2004 dalje. Na tej poti pa smo zaobšli prenekatero dogodke in akterje, ki so manj ali bolj odločilno vplivali na aktualne razmere v Jemnu.

Tako smo sklenili krog od osrednjih okoliščin oziroma povodov vojne, do fragmentiranih novic o poteku vojne, s katerimi smo obdani tako rekoč vsakodnev-

no. Kar lahko dodamo v navezavi na v času pisanja aktualno dogajanje v Jemnu, je le že dolgo znano dejstvo o nastali humanitarni krizi, ki jo od zunaj vzdržujejo predvsem Savdska Arabija s tehnično podporo Združenih držav Amerike in Združeni Arabski Emirati. Sodeč po podatkih Združenih narodov iz začetka leta 2019 več kot 20 milijonov prebivalcev nima dostopa do hrane, okoli 80 tisoč otrok, ki so mlajši od pet let, pa je umrlo zaradi lakote. (Bibbo, 2019) Ob naštetih stiskah, s katerimi se dnevno srečuje jemensko civilno prebivalstvo, je zaradi oviranega dostopa do pitne vode (oziroma njenega umanjkanja) izbruhnila tudi epidemija kolere, ki je v prvih treh mesecih leta 2019 mesečno vzela približno sto življenj. (Baeumont, 2019) Navkljub vse bolj očitnim dvomom Savdske Arabije glede smiselnosti oziroma ‚produktivnosti‘ petletnih napadov na Jemen, tudi neposredni umik velesil Jemnu ne obeta svetle prihodnosti. Predpogoj stabilizacije brez dvoma ostaja prekinitev tujih vojaških intervencij, a ne glede na to je vojna v zadnjih letih močno zaostрила predhodne notranje politične, verske in plemenske konflikte v državi.

:::VIRI IN LITERATURA

- Abdullah, K.; Ghobari M. (2011): »Thousands march in Yemen to demand change of government.« V: *Reuters*. Povzeto 20. maja 2020 s strani <https://www.reuters.com/article/us-yemen-protests-idUSTRE70Q23620110127>
- Aboudi, S. (2015): »Allies of Yemen Houthis seize Aden airport, close in on president.« V: *Reuters*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://uk.reuters.com/article/uk-yemen-security/allies-of-yemen-houthis-seize-aden-airport-close-in-on-president-idUKKBN0ML0YM20150325>
- Alabbasi, A. (2015): »Yemen leak: Collusion between Houthis and ex-president Saleh.« V: *Middle East Eye*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://www.middleeasteye.net/news/yemen-leak-collusion-between-houthis-and-ex-president-saleh>
- Bayoumy, Y. (2014): »Yemen's federal plan a bold idea, but many hurdles remain.« V: *Reuters*. Povzeto 21. maja 2020 s strani <https://www.reuters.com/article/us-yemen-politics-analysis/yemens-federal-plan-a-bold-idea-but-many-hurdles-remain-idUSBREA1M05720140223>
- Beaumont, P. (2019): »Mounting concern over cholera health crisis in Yemen.« V: *The Guardian*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://www.theguardian.com/global-development/2019/apr/17/mounting-concern-over-cholera-health-crisis-in-yemen>
- Bibbo, B. (2019): »UN raises \$2.6bn in donations for Yemen humanitarian aid« V: *Al Jazeera*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://www.aljazeera.com/news/2019/02/raises-26bn-donations-yemen-humanitarian-aid-190226161139569.html>
- Brant, M. (2018): *Tribes and Politics in Yemen: A History of the Houthi Conflict*. London: Oxford University Press,
- Brehony, N. (2015): »Yemen and the Huthis: Genesis of the 2015 Crisis.« V: *Asian Affairs*, London: Oxford University.
- Clark, V. (2010): *Dancing on the Heads of Snakes*. New Haven: Yale University Press.
- Coles, I. (2011): »Newsmaker: Yemen's Saleh, „dancing on the heads of snakes“« V: *Reuters*. Povzeto 20. maja 2020 s strani <https://www.reuters.com/article/us-yemen-saleh/newsmaker-yemens-saleh-dancing-on-the-heads-of-snakes-idUSTRE78M20X20110923>
- Davidson, C. (2016): *Shadow Wars: The Secret Struggle for the Middle East*. London: Oneworld Publications.
- Day, S. (2008): »Updating Yemeni National Unity: Could Lingering Regional Divisions Bring Down the Regime?« V: *Middle East Journal*, 62/3, Washington: Middle East Institute.

- Dorlian, S. (2011): »The Sa'da War in Yemen: between Politics and Secterianism.« V: *Hartfor Seminary*, Oxford: Blackwell Publishing.
- Edroos, F. (2007): »Yemen: Who was Ali Abdullah Saleh?«. V: *Al Jazeera*. Povzeto 18. aprila 2020 s strani <https://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/yemen/2011/02/201122812118938648.html>
- Finn, T. (2011): »45 protesters killed in Yemen« V: *The Guardian*. Povzeto 20. maja 2020 s strani <https://www.theguardian.com/world/2011/mar/18/yemen-police-massacre-45-protesters>
- Finn, T. (2011): »Yemen president quits after deal in Saudi Arabia«. V: *The Guardian*. Povzeto 21. maja 2020 s strani <https://www.theguardian.com/world/2011/nov/23/yemen-president-quits>
- Fraihat, I. (2016): *Unfinished revolutions: Yemen, Libya and Tunisia after the Arab Spring*. London: Yale University Press.
- Ghobari, M. (2014): »Houthi rebels sign deal with Yemen parties to form new government.«. V: *Reuters*. Povzeto 22. maja 2020 s strani <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security/houthi-rebels-sign-deal-with-yemen-parties-to-form-new-government-idUSKBN0HGo4T20140921>
- Ghobari, M. (2014): »Tens of thousands of Yemeni Houthis protest against govt in capital« V: *Reuters*. Povzeto 22. maja 2020 s strani <https://www.reuters.com/article/us-yemen-protests/tens-of-thousands-of-yemeni-houthis-protest-against-govt-in-capital-idUSKBN0GM12C20140822>
- Ghobari, M.; Mukhashaf, M. (2015): »Suicide bombers kill 137 in Yemen mosque attacks.« V: *Reuters*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://www.reuters.com/article/us-yemen-attack-bomb/suicide-bombers-kill-137-in-yemen-mosque-attacks-idUSKBN0MG11J20150320>
- Haider, N. (2010): »Zaydism: A Theological and Political Survey« V: *Religion Compas*, 4/7, Bernard College: Columbia University.
- Hill, G. (2010): »Yemen: Fear of Failure.« V: *Chatham House*. Povzeto 22. maja 2020 s strani <https://www.chathamhouse.org/publications/papers/view/109231>
- Khoury, N. (2005): »Fighting escalates in Saada: Al-Houthi lives on« V: *Wikileaks*. Povzeto 8. maja 200 s strani https://wikileaks.org/plusd/cables/05SANAA726_a.html
- Krajeski, T. C. (2004): »Royg insiders increasingly frustrated with Saleh clan« V: *Wikileaks*. Povzeto 8. maja 2020 s strani https://wikileaks.org/plusd/cables/05SANAA1352_a.html
- Novak, J. (2005): »Ayatollah Sistani and the war in Yemen« V: *Worldpress.org*. Povzeto 15. maja 2020 s strani <https://www.worldpress.org/Mideast/2083.cfm>.
- Phillips, S. (2005): »Cracks in the Yemeni System.« V: *Middle East Research and Information Project*. Povzeto 27. aprila 2020 s strani <https://merip.org/2005/07/cracks-in-the-yemeni-system/>
- Phillips, S. (2008): *Yemen's Democracy Experiment in Reginal Perspective*. New York: Palgrave Mackmillan.
- Salisbury, P (2015): »Yemen and the Saudi-Iranian 'Cold War'«. V: *Chatham House*. Povzeto 20. maja s strani <https://www.chathamhouse.org/publication/yemen-and-saudi-iranian-cold-war>.
- Salmoni, B.; Loidolt B.; Wells, M. (2010): *Regime and Periphery in Northern Yemen: The Huthi Phenomenon*. Santa Monica: Rand Corporation.
- Schmitz, C. (2014): »Yemen's National Dialogue«. V: *Middle East Institute*. Povzeto 21. maja 2020 s strani <https://www.mei.edu/publications/yemens-national-dialogue>.
- Seche, S. (2009): »Iran in Yemen: Tehran's shadow looms large, but footprint is small (C-NE9-01257)«. V: *Wikileaks*. Povzeto 8. maja 2020 s strani https://www.wikileaks.org/plusd/cables/05SANAA917_a.html
- Smolič, Ž (2019): *Zahod in šiitski oboroženi upor: Hutiji in Hezbolah*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta v Ljubljani.
- Smolič, Ž. (2019): »Šiizem, upor in bližnji vzhod« V: *Radio Študent*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://radiostudent.si/politika/odprti-politi%C4%8Dni-termin/%C5%A1iizem-upor-in-bli%C5%BEjni-vzhod>
- Šterbenc, P. (2005): *Šiiti: geneza, doktrina in zgodovina odnosov s Suniti*. Ljubljana: FDV.
- Šterbenc, P. (2011): *Zahod in muslimanski svet: akcije in reakcije*. Ljubljana: FDV.

- Vir 1 (2007):** »President Bush Welcomes President Ali Abdullah Saleh of Yemen to the White House«. V: *The White House*. Povzeto 18. aprila 2020 s strani <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2007/05/20070502-3.html>
- Vir 2 (2011):** »UPDATE 1-Protests erupt in Yemen, president offers reform«. V: *Reuters*. Povzeto 20. maja 2020 s strani <https://af.reuters.com/article/tunisiaNews/idAFLDE7oJ2BZ201101020>
- Vir 3 (2014):** »Houthi rebels take over Yemen's Hodeidah port: residents.« V: *Reuters*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://www.reuters.com/article/us-yemen-insurgency/houthi-rebels-take-over-yemens-hodeidah-port-residen>
- Vir 4 (2014):** »US blacklists Yemen ex-president Saleh, Houthi commanders.« V: *Middle East Eye*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://www.middleeasteye.net/news/us-blacklists-yemen-ex-president-saleh-houthi-commanders>
- Vir 5 (2015):** »Saudi Arabia launches air strikes in Yemen«. V: *BBC*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-32061632>
- Vir 6 (2014):** »Yemen protests erupt after fuel price doubled«. V: *Al Jazeera*. Povzeto 22. maja 2020 s strani <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/07/yemen-protests-erupt-after-fuel-price-doubled-2014730144324121143.html>
- Vir 7 (2014):** »Yemen: Violent crushing of protest signals alarming escalation in standoff with Huthis.« V: *Amnesty International*. Povzeto 22. maja 2020 s strani <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2014/09/yemen-violent-crushing-protest-signals-alarming-escalation-standoff-huthis/>
- Vir 8 (2014):** »Yemen's Houthi rebels advance into Sanaa.« V: *Al Jazeera*. Povzeto 22. maja 2020 s strani <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/09/yemen-houthi-rebels-advance-into-sanaa-201492091233845119.html>
- Vir 9 (2014):** »Yemen's national dialogue conference concludes with agreement.« V: *BBC*. Povzeto 21. maja 2020 s strani <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-25835721>
- Vir 10 (2015):** »Yemen crisis: Houthi rebels announce takeover«. V: *BBC*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-31169773>
- Vir 11 (2015):** »Yemen's western-backed president flees house arrest in Sana'a«. V: *The Guardian*. Povzeto 23. maja 2020 s strani <https://www.theguardian.com/world/2015/feb/21/yemens-western-backed-president-flees-house-arrest-in-sanaa>
- Vir 12 (2015):** »Saudi Arabia launches air strikes in Yemen«. V: *BBC*. Povzeto 22. maja 2020 s strani <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-32061632>
- Younes, A. (2020):** »Why Houthis offered Saudi POWs swap for jailed Palestinians«. V: *Al Jazeera*. Povzeto 10. maja 2020 s strani <https://www.aljazeera.com/news/2020/03/houthis-offered-saudi-pows-swap-jailed-palestinians-200327195400546.html>